

Карактеристике природних водотока са становишта пловидбе

Природни режим водотока:

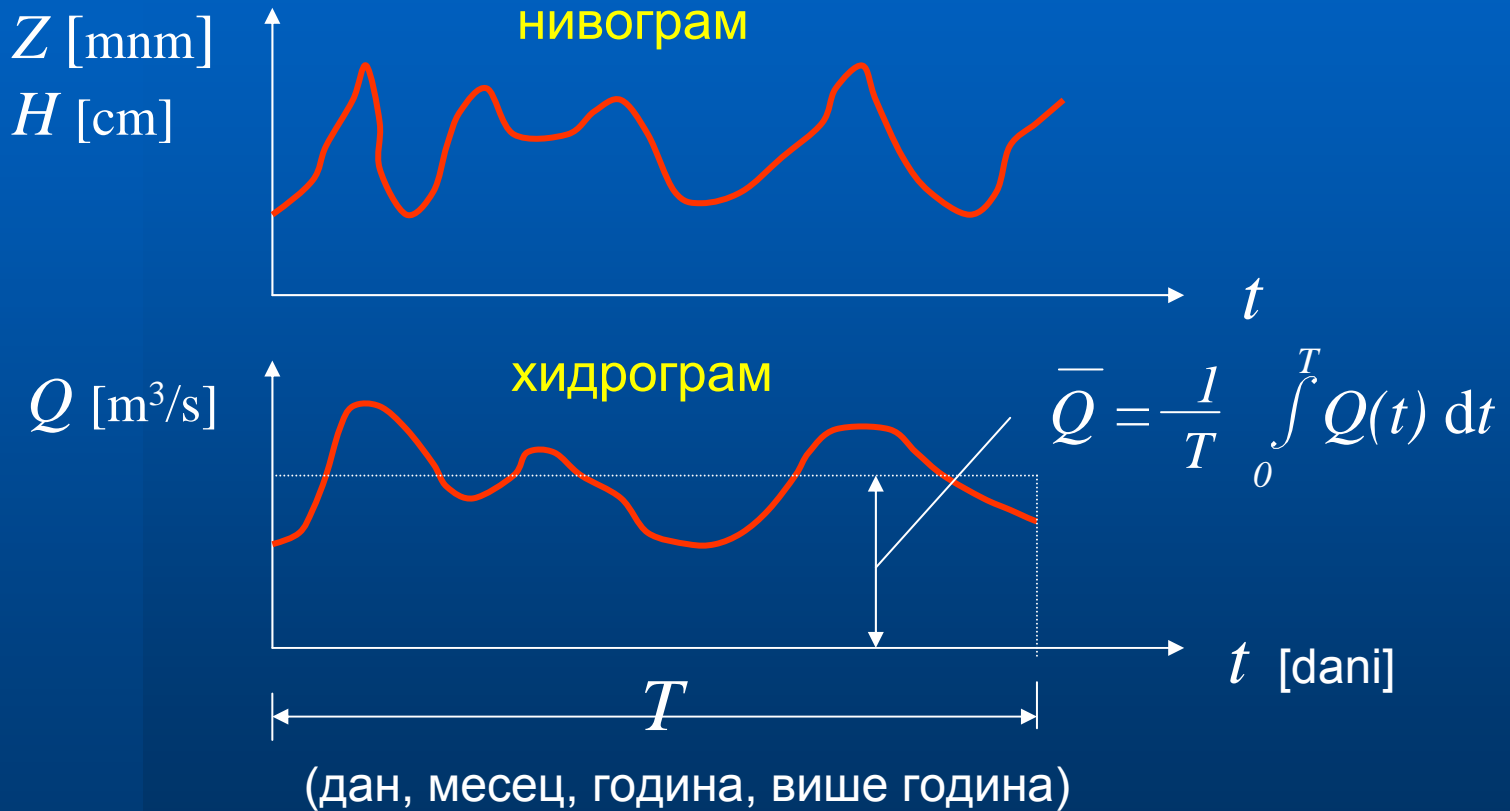
- обухвата хидрауличке, псамолошке, морфолошке, ... појаве
- има стохастички (случајни) карактер
- ретко одговара захтевима водног саобраћаја

Мере за уређење водотока за потребе пловидбе

- сложеност
- велике инвестиције
- дуготрајност / континуитет (одржавање)

Хидролошке карактеристике

хронолошки дијаграми

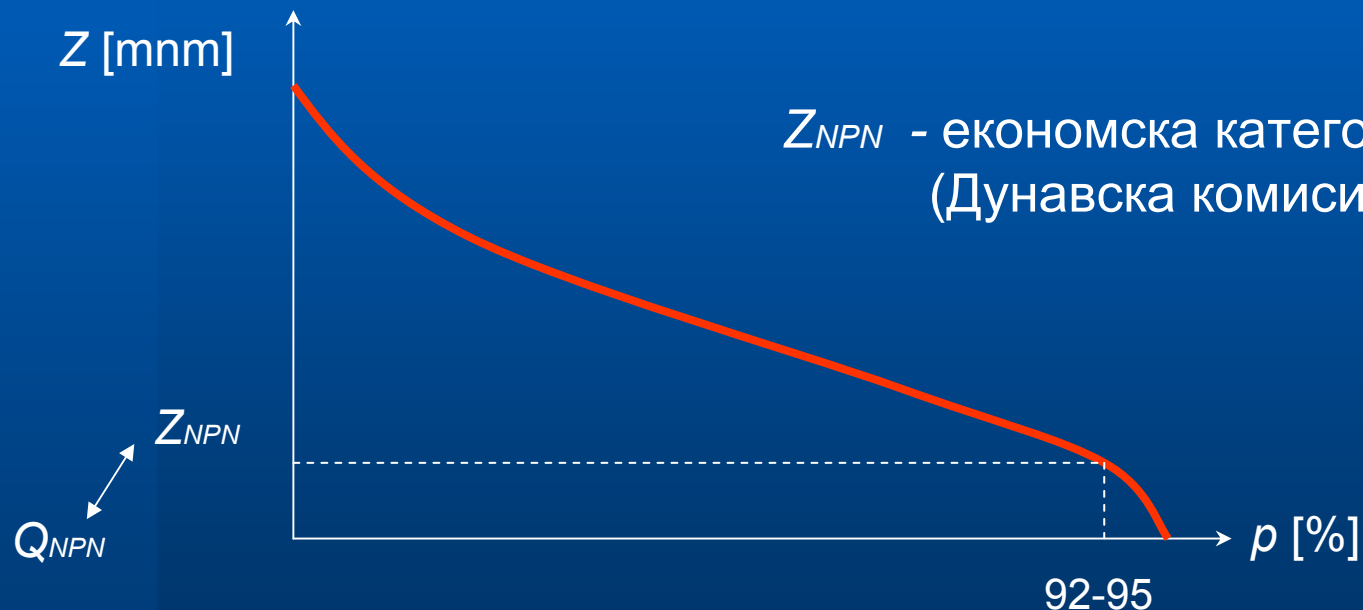
Статистичка обрада временских серија

Хидролошке прогнозе – екстраполација осмотреног низа екстремних вредности на временски период који је дужи од периода осматрања; у том циљу се криве емпиријске расподеле (трајања), избором погодне математичке релације, трансформишу у праву линију.

Ниски пловни ниво “NPN”

крива заступљености
за вишегодишњи период
осматрања водостаја

Високи пловни ниво “VPN”

Дефинише се у односу на:

- високи водостај изабране вероватноће појаве (1%, 0.1%)
- коту доње ивице мостовске конструкције (“ДИК”)

Лед на рекама

Статистичка обрада:

Подаци (профили в.с.):

- датум појаве леда
- појава ледостаја
- појава ледохода
- датум краја појаве леда

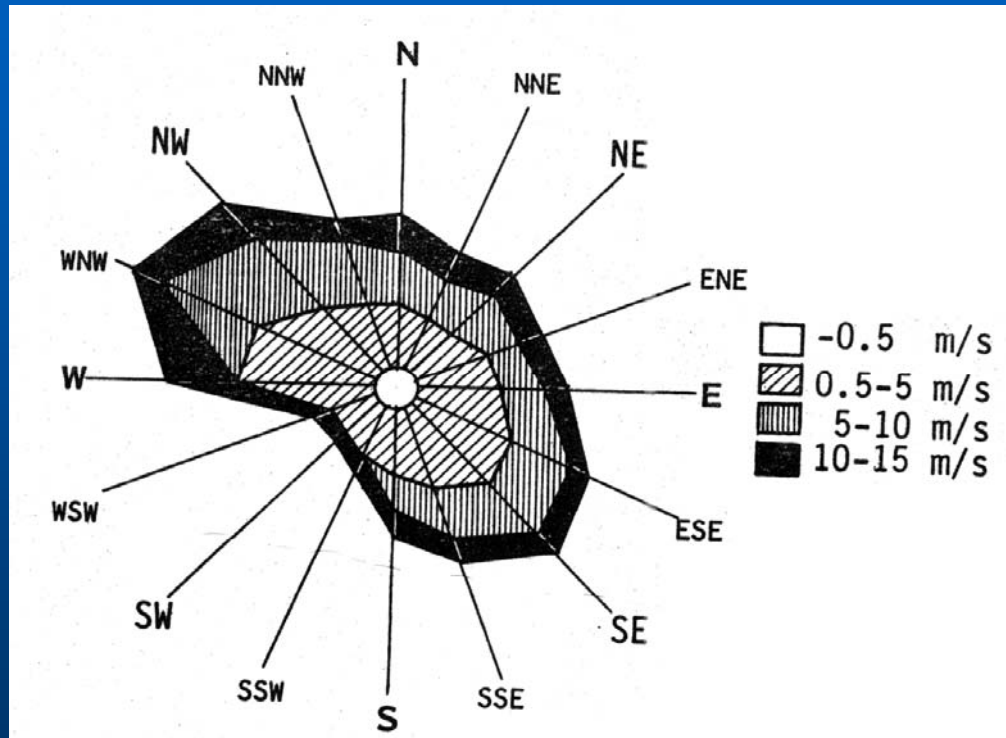
- **екстремна стања**
  - најранији и најкаснији датум
  - ослобађања реке од леда
  - најкраће и најдуже трајање
- **средње вредности**
  - датум пуцања ледене коре
  - трајање ледостаја и ледохода
- **вероватноће појаве**

Метеоролошке карактеристике

Ветар

- **мерења** брзине *анемометром* у мет. станицама
- **статистичка обрада:**
  - апсолутне максималне брзине (1-13 степена Бофора)
  - средње брзине по правцима
  - учесталост праваца и тишина
  - графички приказ преко “ружа ветрова”
- **критичне вредности** се дефинишу за сваку пловну реку
  - Дунав - узводна пловидба: 6 бофора (10.4 m/s)
  - низводна пловидба: 8 бофора (18.2 m/s)

Ружа ветрова

Метеоролошке карактеристике

Магла

- кондензована водена пара у ваздуху
- “замућеност” ваздуха која смањује видљивост на испод 1 km

Подела:

- слабе магле (< 1000 m)
- умерене (< 500 m)
- јаке (< 200 m)

Критична видљивост – Дунав:

- узводна пловидба: 500 m
- низводна пловидба: 800 m (обе обале)

Статистичка обрада:

- просечан број дана у току године са маглом одређеног интензитета
- број појаве и трајање у сатима
- карактеристични периоди у току године

Хидрауличке карактеристике

Природни режим:

- турбулентно (просторно, неустаљено) течење
- промењљивост граница (нивоа воде и речног дна)
- утицаји секундарних струјања (центрифугално, рециркулационо)
- просторна промењљивост рапавости (хидраул. отпора)

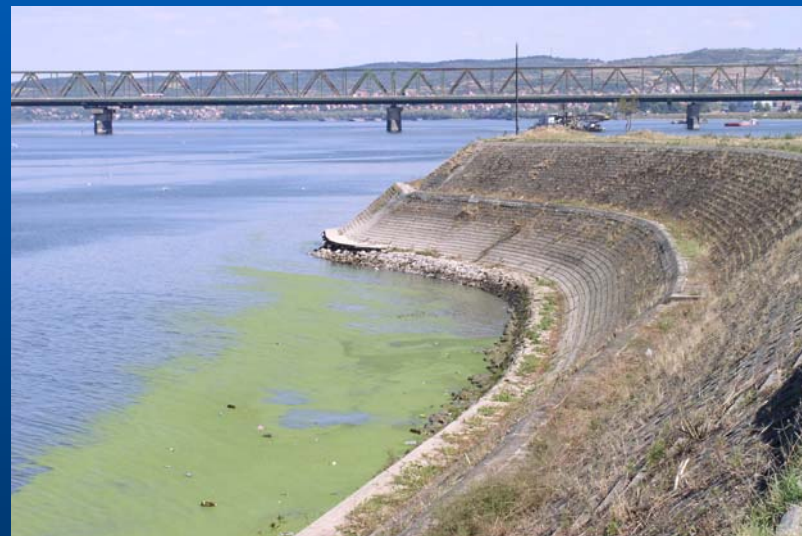
Проблеми:

- брзине у близини пловног пута
- приступ преводницама и пристанима
- пловидбени услови на улазу у пристаниште

Методе

- рачунски модели (1D, 2D)
- хидраулички – физички модели

Струјна слика на улазу у Луку “Београд”

Морфолошке карактеристике

Природни режим

- промењљивост корита у простору и времену
- сложена интеракција воде и наноса

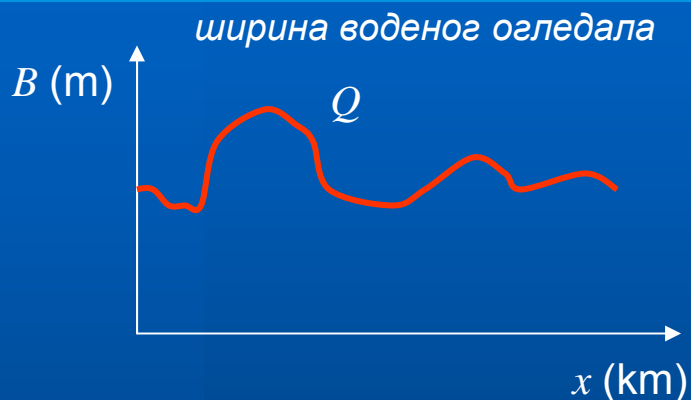
Проблем

- успостављање пловног габарита
- одржање пловног габарита (спрудови, плићаци, пролоке, ...)
- унапређење сигурности пловидбе

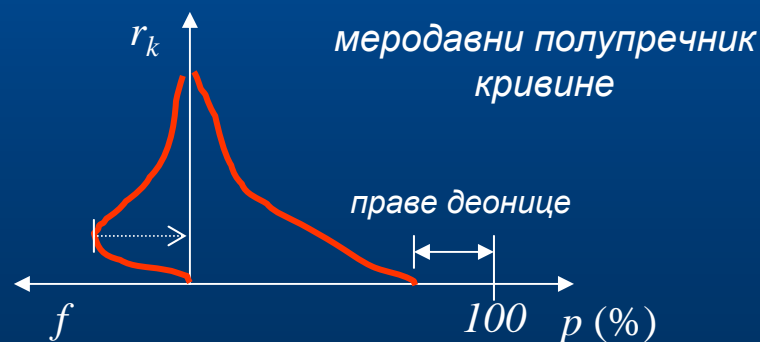
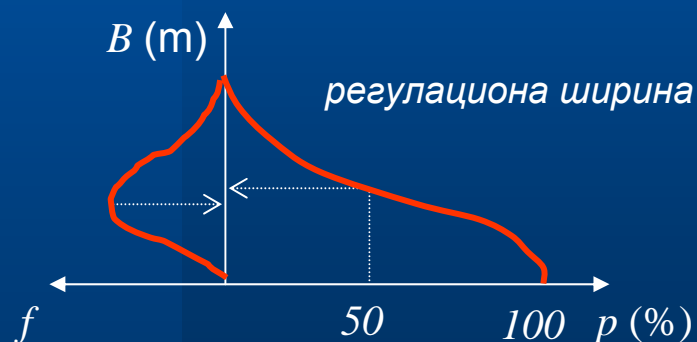
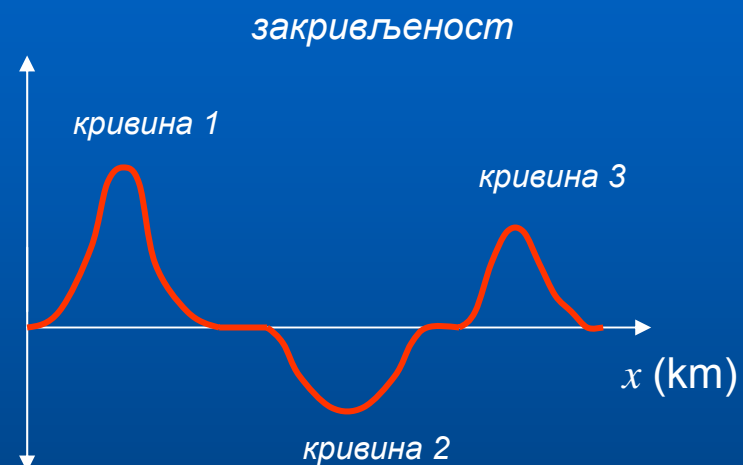
Методе

- “угледних деоница”
- статистичке

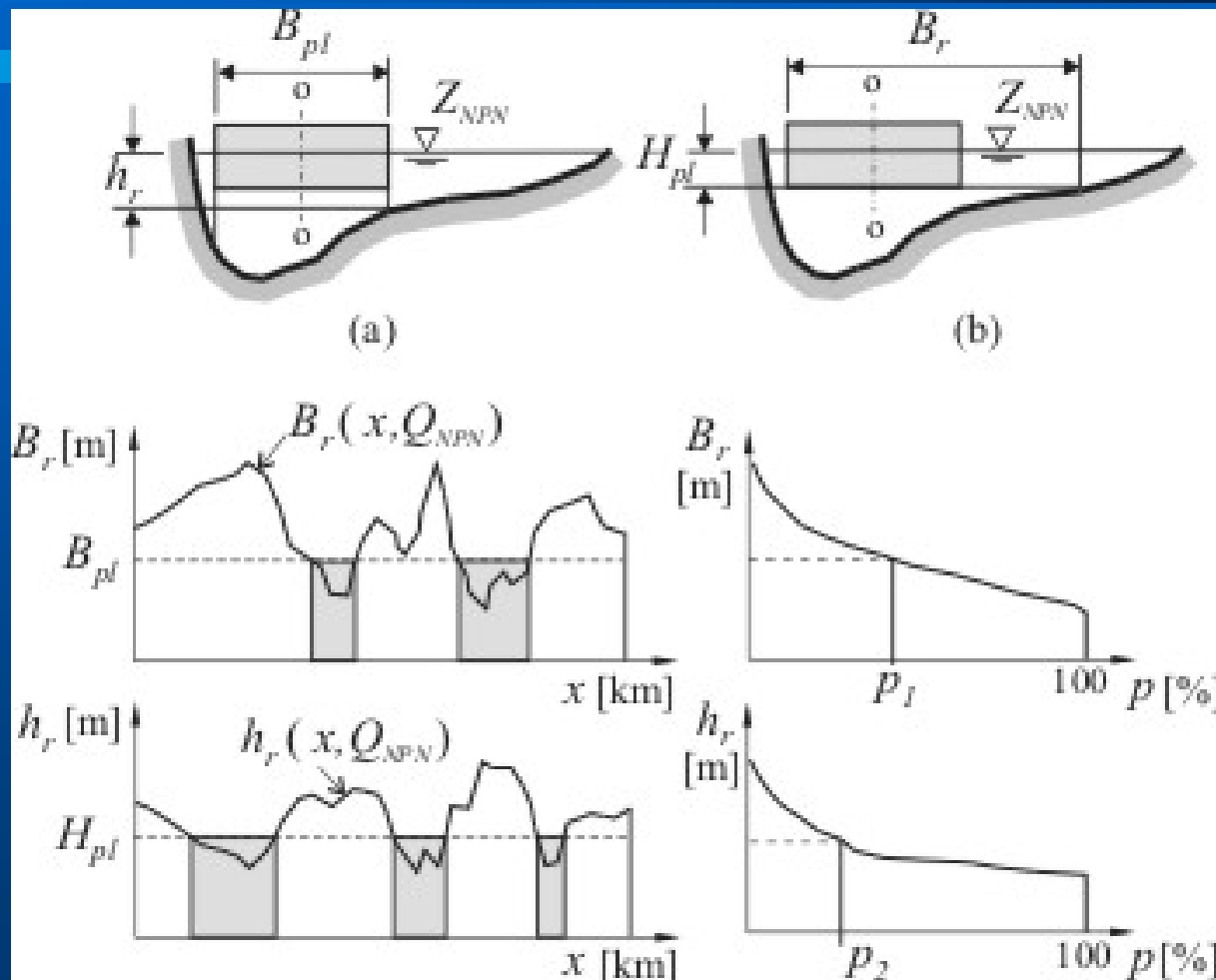
Уздужни морфолошки дијаграми и статистичка обрада морфолошких (просторних) серија

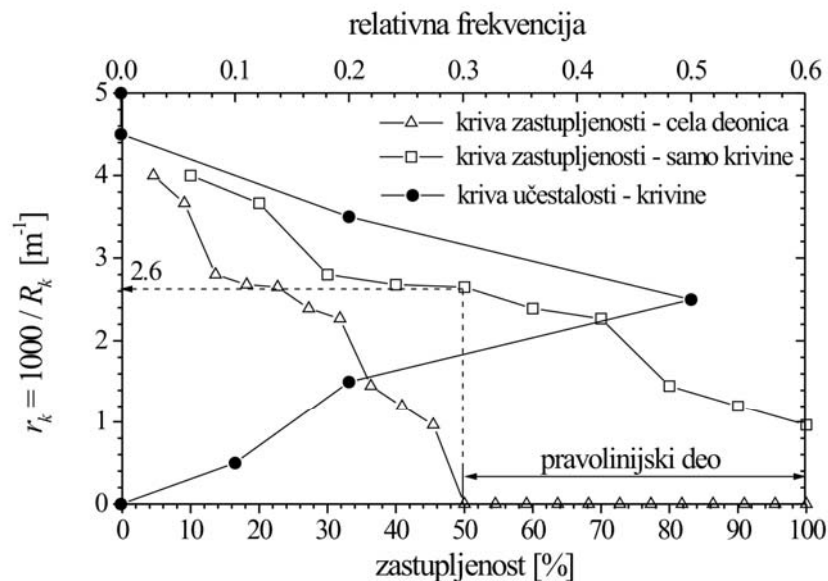
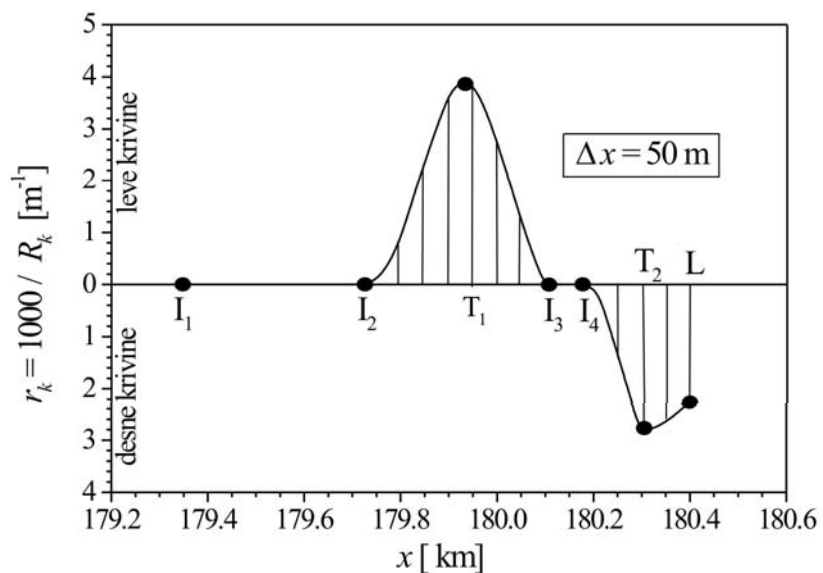
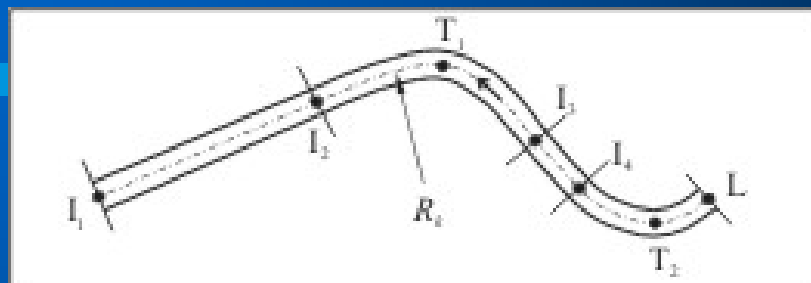
$$r_k = R_k^{-1}$$

Статистичка анализа пловности водотока - 1

Статистичка анализа пловности водотока - 2

Одређивање навигационог периода

Мере уређења водотока за потребе пловидбе

1. Регулациони радови и грађевине у кориту
2. Каналисање водотока (изградња низа степеница-брана)
3. Измена хидролошког режима (акумулација у горњем току)

Регулациони радови и грађевине

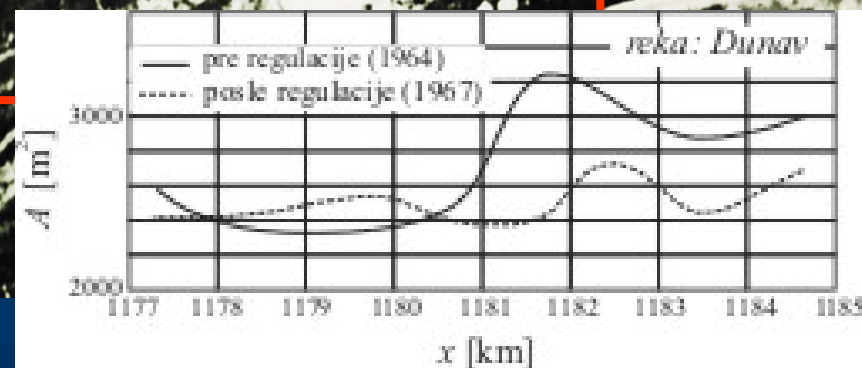
напер са крилима
сектор “Нештин-Сусек”, км 1290

преграда у рукавцу
сектор “Мохово”, км 1309

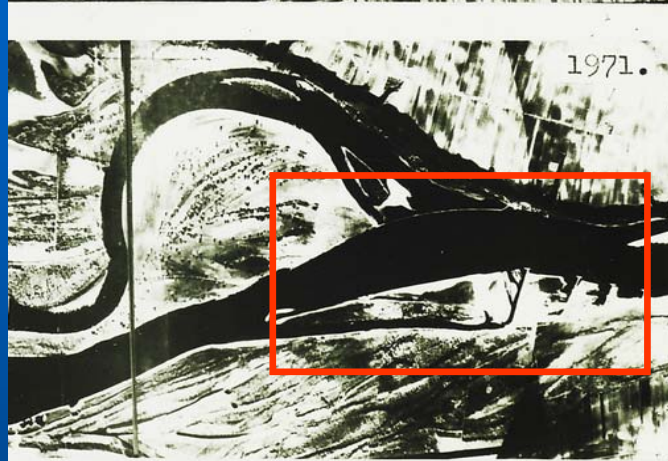

Beljarica(km 1185-1180) 1971.

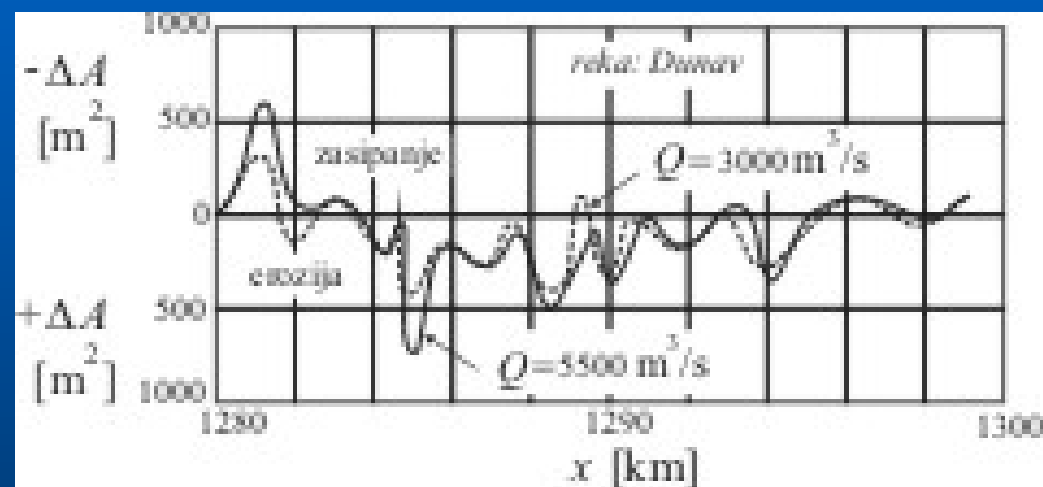

ефекти система напера

ефекти система напера и
преграђивања рукавца

Сужење корита системом напера и багерски радови на реци Вал (Vaal) у Холандији

Каналисање водотока

Основне поставке

- комплексно коришћење водотока (пловидба, енергетике, ...)
- дисконтинуитет нивоа – објекти за савлађивање денивелације
- бетонске бране / покретне бране (за пловидбене сврхе)
- одстојање између брана (степеница): техничко-економска категорија
- контролисани (вештачки) режим нивоа и протока
- негативне последице на режим наноса узводно и низводно од бране

Измена режима у зони горње воде

- хидраулички: успор, смењење брзина, ...
- хидролошки: трајно повишење водостаја у реци и нивоа подз. вода
- псамолошки: заустављање вученог наноса, таложење суспендованог, сегрегација по крупноћи, ...
- морфолошки: временом се дно издиже услед наносних наслага
- режим таласа: погодни услови за стварање таласа од ветра
- режим леда: погорашано стање услед смањења брзине и проблема евакуације леда преко бране

Проблем засипања акумулација !

Ђердап 1:

ушло: $470 \times 10^6 \text{ t}$ (у просеку $17.0 \times 10^6 \text{ t/god}$)

изашло: $80 \times 10^6 \text{ t}$ (у просеку $2.8 \times 10^6 \text{ t/god}$)

задржано: $390 \times 10^6 \text{ t}$ (у просеку $13.4 \times 10^6 \text{ t/god}$) ~80%

Измена режима у зони доње воде

- хидраулички: зависи од рада ХЕ, брзина тока се мора ограничити ...
- хидролошки: снижење нивоа у реци и нивоа подземних вода
- псамолошки: вишак енергије тока, ерозија корита, сегрегација по крупноћи, ...
- морфолошки: дубинска, регресивна ерозија
- режим таласа: нема промене
- режим леда: побољшано стање непосредно низводно од бране

Утицај на пловидбу

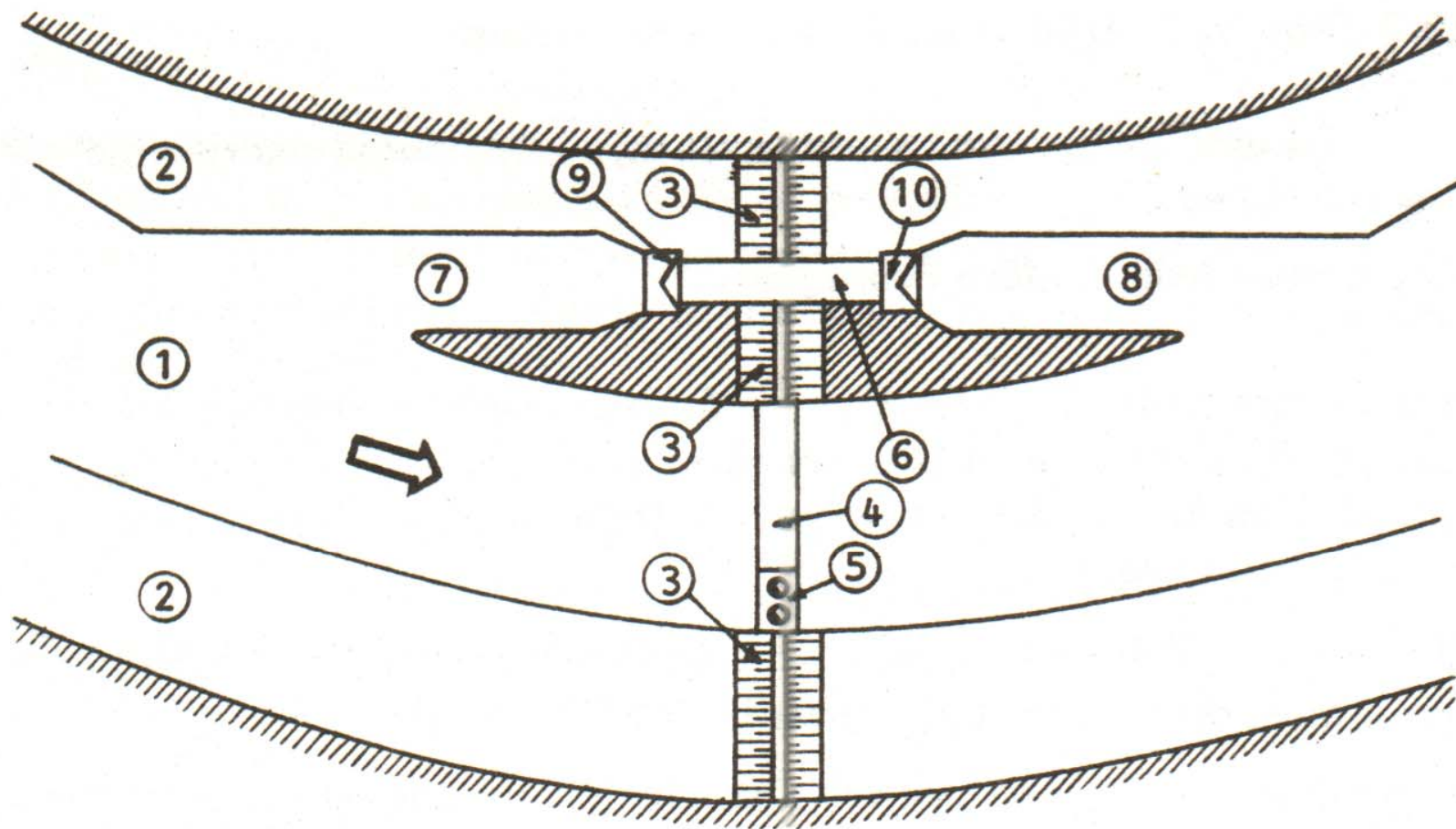
- узводно се услови побољшавају (повећане дубине и ширине, скраћена траса)
- капацитет пловног пута зависи од пропусне моћи преводница
- трајање навигационог периода се може смањити (ледостај, таласи, ...)
- ометање пловидбе испуштањем воде из ХЕ и преводница
- морфолошке промене изискују стално осматрање пловног коридора

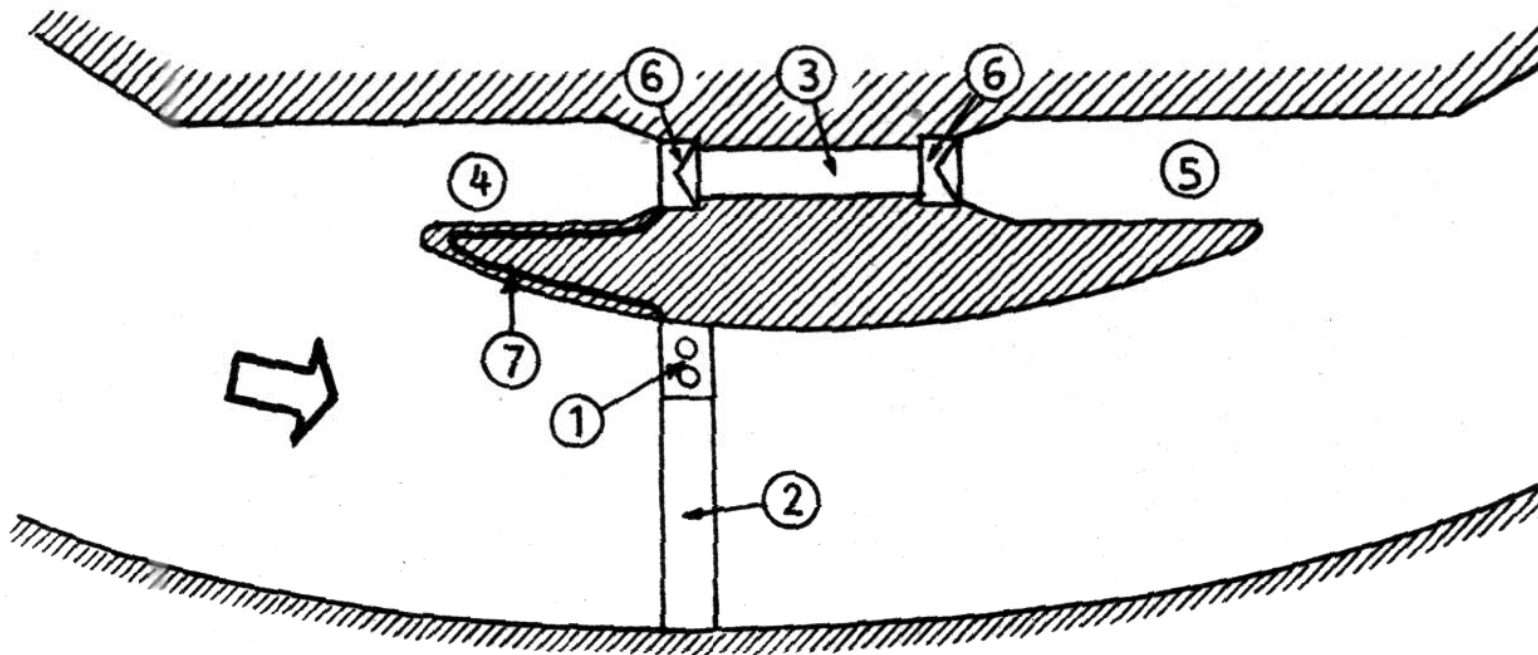
Хидрочвор

... скуп хидротехничких објеката
за вишенаменско коришћење водотока

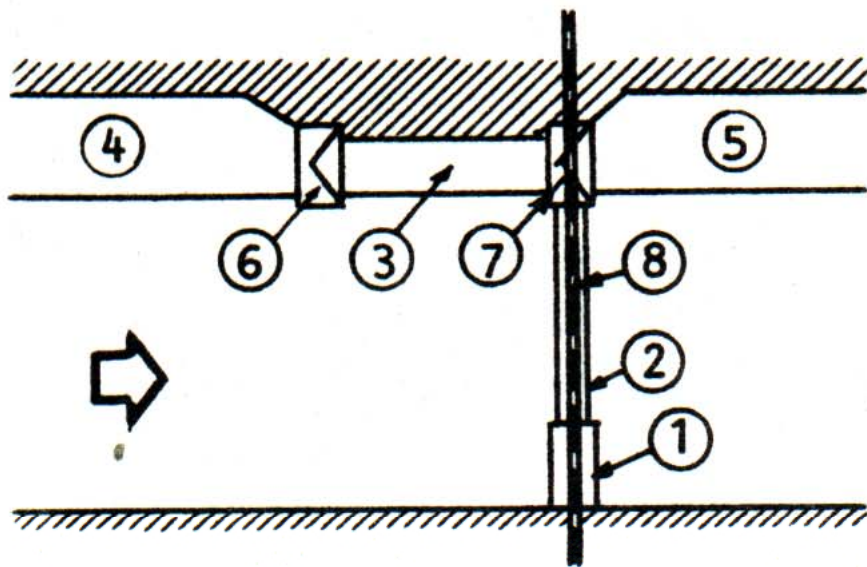
- брана
- преводница
- хидроелектрана
- водозахват
- (пумпна станица)

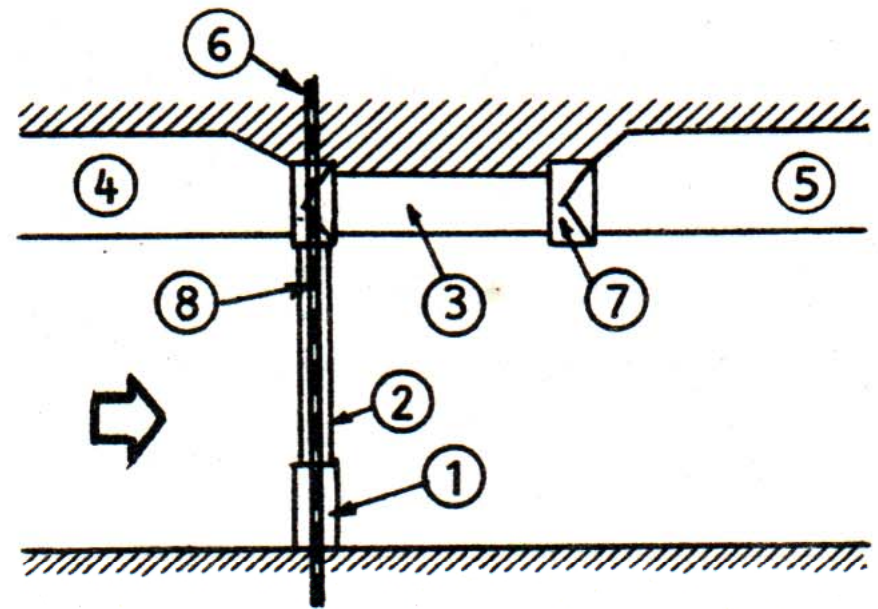
Shema hidročvora u širokom ravničarskom koritu. (1) - glavno korito; (2) - korito za velku vodu - inundacija; (3) - zemljani deo brane - neprelivni deo; (4) - betonski - prelivni deo brane; (5) - hidroelektrana; (6) - brodska prevoznica; (7) - uzvodni prilazni kanal; (8) - nizvodni prilazni kanal; (9) - gornja glava brodske prevoznice; (10) - donja glava brodske prevoznice.

Shema hidročvora u uskom rečnom koritu u krivini. (1) - hidroelektrana; (2) - brana; (3) - brodska prevodnica; (4) - uzvodni prilazni kanal; (5) - nizvodni prilazni kanal; (6) - glava brodske prevodnice; (7) - usporni nasip.

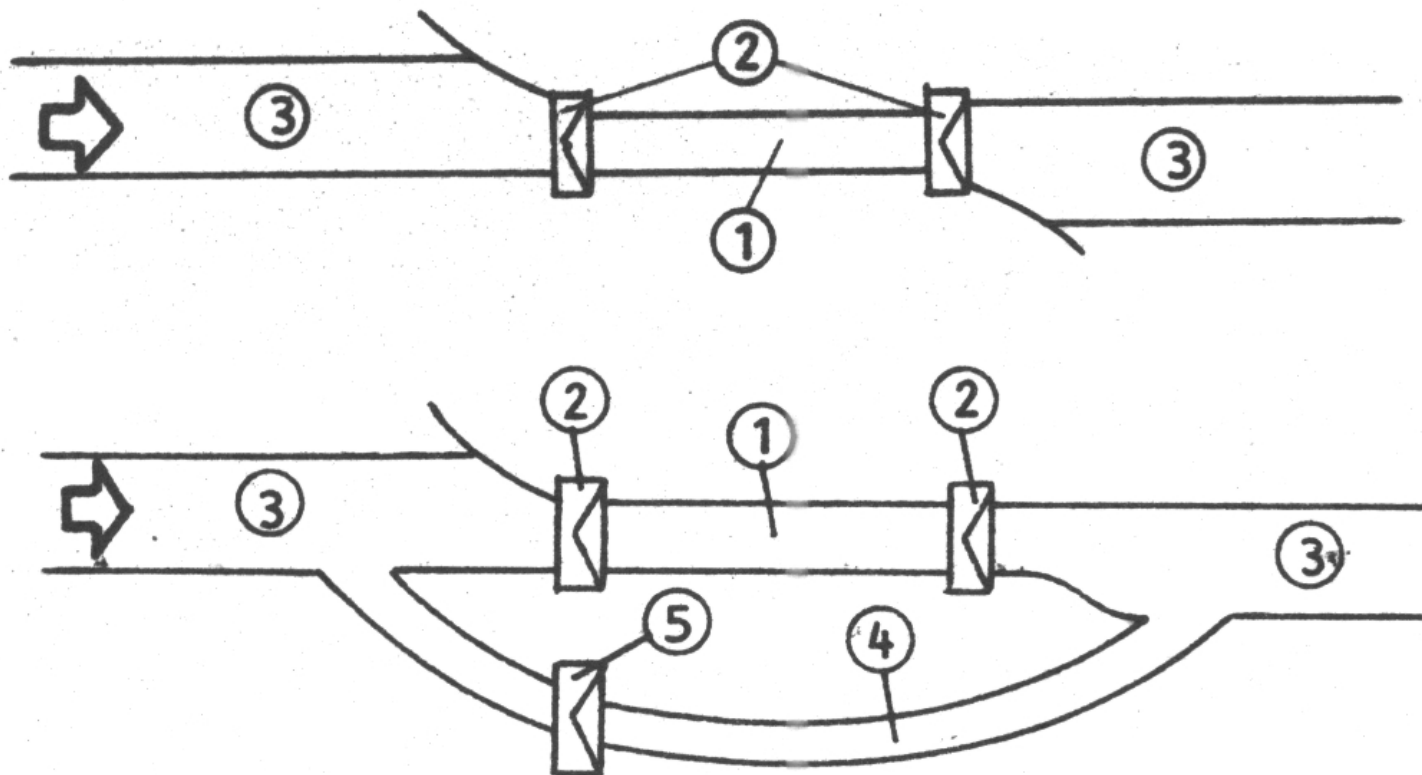
a) Šema hidročvora sa branom u produžetku donje glave

b) Šema hidročvora sa branom u produžetku gornje glave

Šema hidročvora na pravolinijskom delu rečnog toka sa uskim koritom. (1) - hidroelektrana; (2) - brana; (3) - brodska prevodnica; (4)-(5) - nizvodni prilazni kanali; (6) - gornja glava brodske prevodnice; (7) - donja glava brodske prevodnice; (8) - suvozemna saobraćajnica.

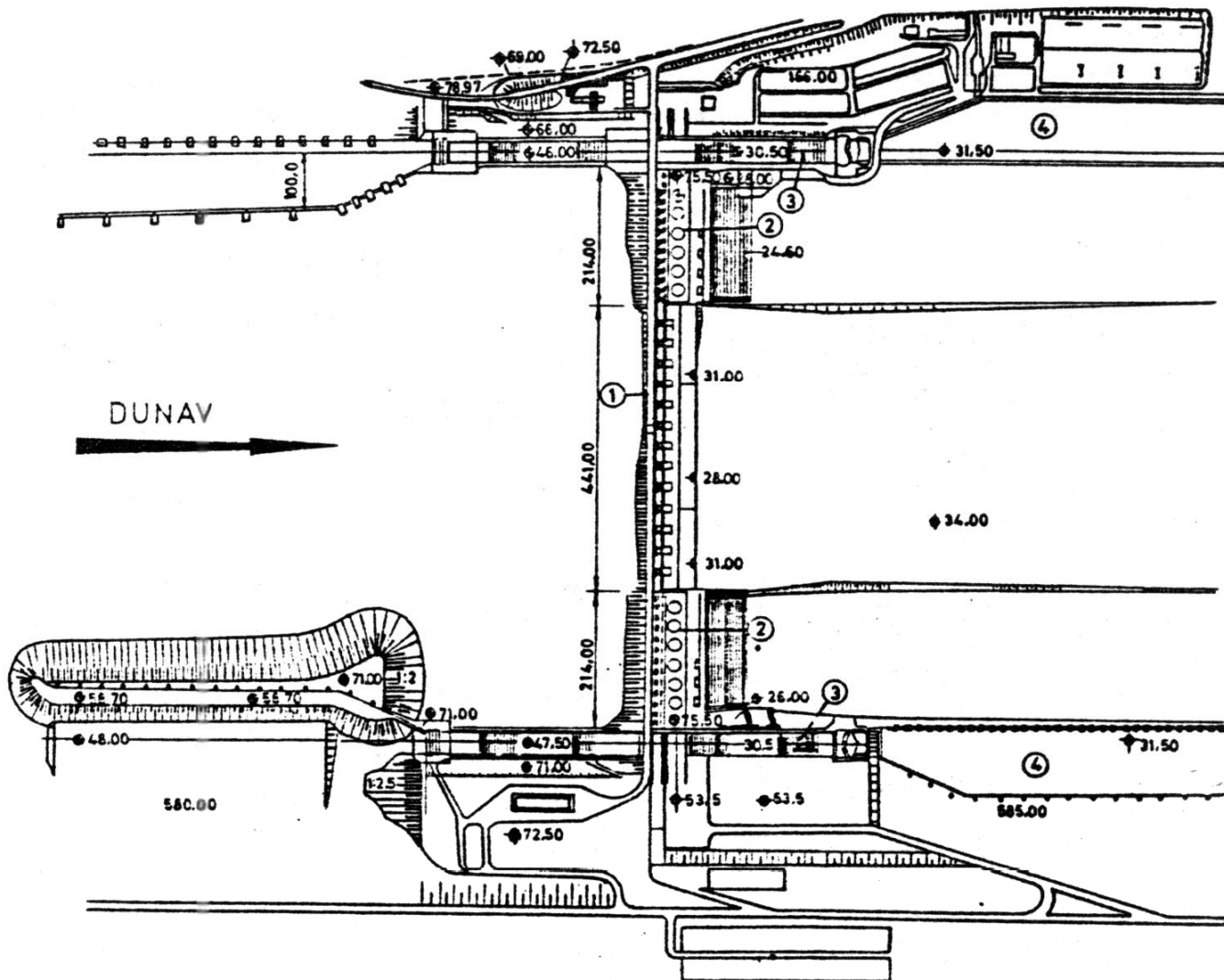

Shema hidročvora na plovnom kanalu. (1) - brodska prevodnica; (2) - glava brodske prevodnice; (3) - plovni kanal; (4) - derivacioni kanal; (5) - ustava.

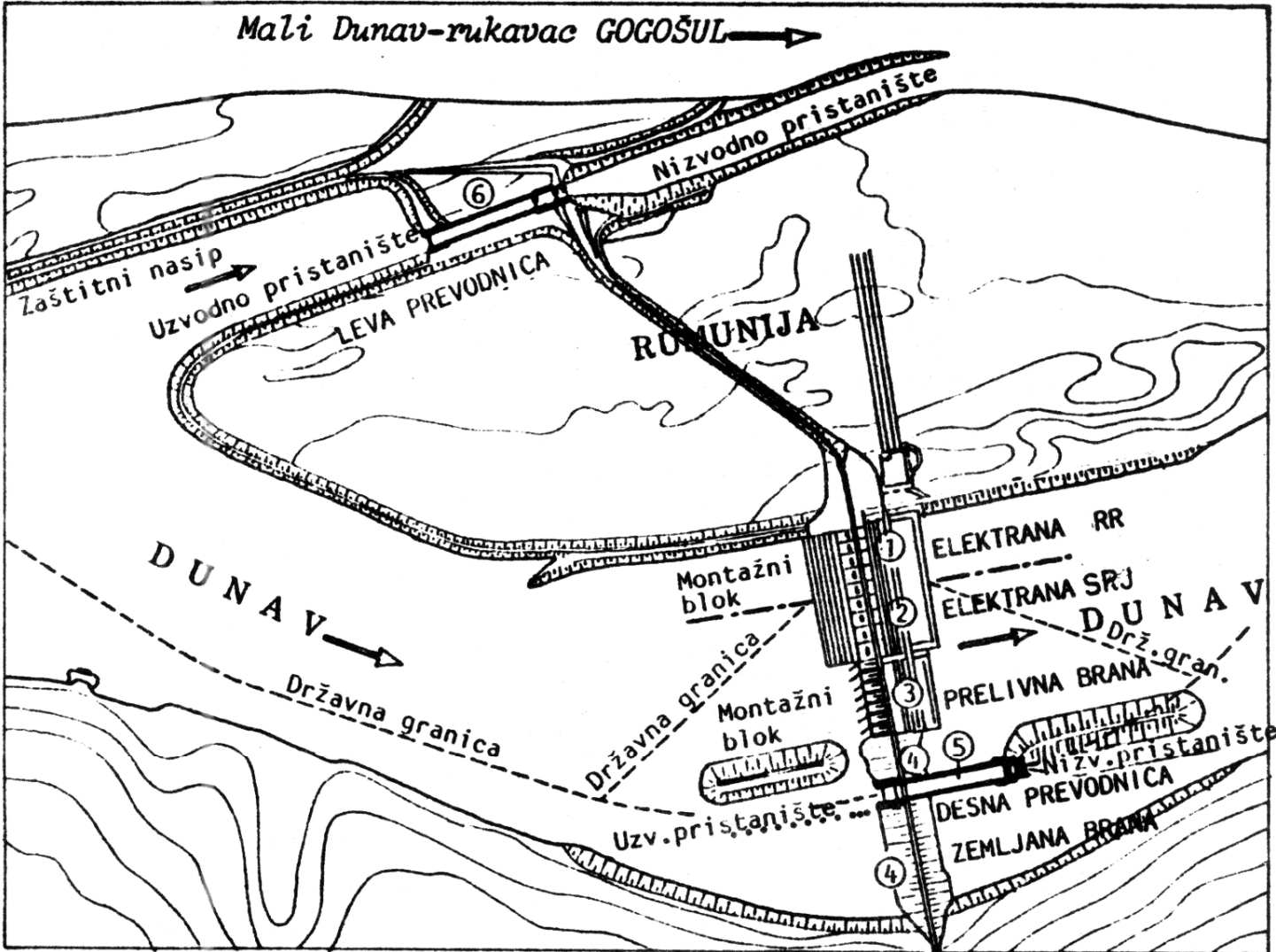

ХЕПС “Ђердап 1”

Opšta dispozicija hidročvora HEPS Derdap.

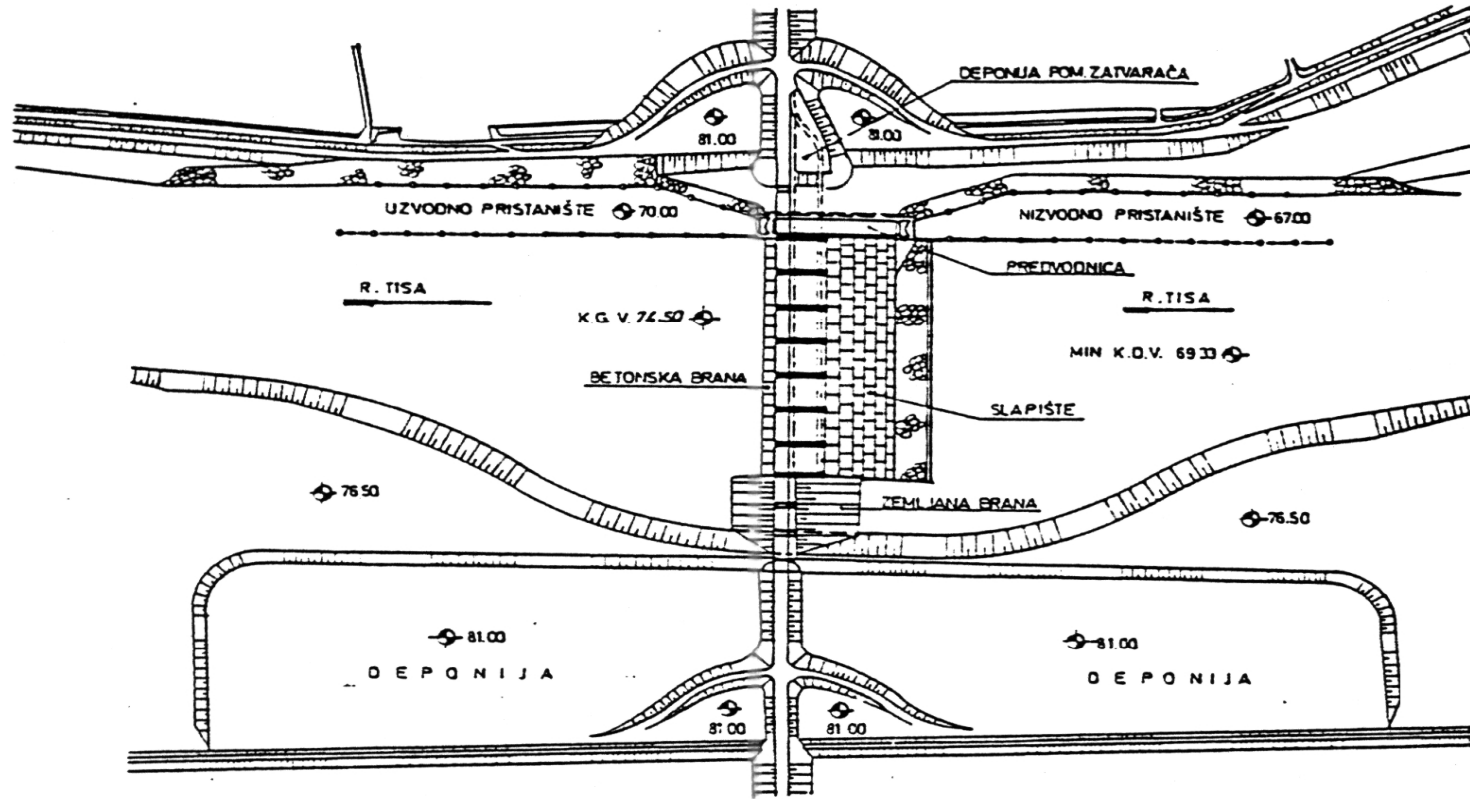
- (1) - prelivni deo brane;
- (2) - elektrane;
- (3) - prevodnice;
- (4) - prilazni kanali.

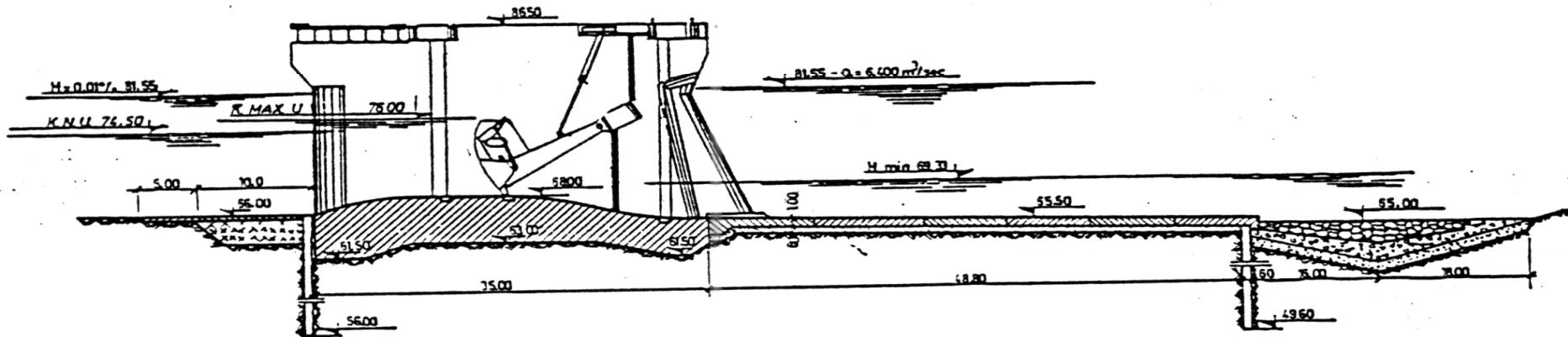
Dispozicija HEPS Đerdap II

1. Rumunska elektrana	4. Zemljana brana
2. Jugoslovenska elektrana	5. Jugoslovenska prevodnica
3. Prelivna brana	6. Rumunska prevodnica

Opšta situacije brane na Tisi, km. 62 + 988

Измена хидролошког режима

